

6.7.2026

Pelastakaa Lasten lausunto esityksestä eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 a §:n muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13449/2026

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua esitykseen eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 a §:n muuttamisesta.

Pelastakaa Lapset keskittyy lausunnossaan erityisesti asiakasmaksuihin pienituloisten lapsiperheiden ja lasten näkökulmasta. Lausuntomme on kokonaisuudessaan kohdassa "Kantanne ehdotuksiin muilta osin".

Pelastakaa Lapset ei kannata muutoksia terveydenhuollon asiakasmaksuihin. Huolestamme on, että esitys heikentää pienituloisten ja paljon palveluja käyttävien perheiden tilannetta.

Esityksen mukaan uusia asiakasmaksuja olisivat erityistutkimusmaksu ja leikkaus- ja toimenpidemaksu. Päiväkirurgiaan liittyvä uusi maksu olisi 10 prosenttia korkeampi kuin nykyinen päiväkirurgian maksu. Esityksen taustalla ovat pääministeri Petteri Orpon hallituksen päätökset, joilla hallitus on sopinut vuosien 2027-2030 julkisen talouden suunnitelmasta. Esityksen tavoitteena on osaltaan parantaa julkisen talouden kestävyyttä ja näin turvata koko väestölle riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut myös tulevaisuudessa.

Asiakasmaksujen korottaminen on pienituloisten ihmisten ja lapsiperheiden näkökulmasta ongelmallista. Vaikutuksissa kotitalouksien asemaan todetaan, että maksumuutokset kohdistuisivat suhteellisen tasaisesti tulokymmenyksittäin, mutta maksujen kasvu olisi kuitenkin yleisempää pienituloisilla kotitalouksilla. Vaikka maksujen kasvu olisi harvinaisinta kaikista pienituloisimmassa tulokymmenyksessä, kuten esityksessä todetaan, ei maksujen kasvua muissa pienituloisissa tulokymmenyksissä voida pitää hyväksyttävänä. Esityksen mukaan julkisten terveydenhuoltopalveluiden käyttö on yleisempää alimmissa tulokymmenyksissä. Näin ollen maksukorotuksilla tulee olemaan vaikutuksia näihin tulokymmenyksiin.

On tärkeää, että esityksessä on tunnistettu tutkimustieto, jonka mukaan asiakasmaksumuutokset voivat vaikuttaa palveluiden käyttöön erityisesti perusterveydenhuollossa. Ei ole kestävää tehdä muutoksia, joiden tiedetään voivan heikentää ihmisten mahdollisuuksia hakeutua terveydenhoitopalvelujen piiriin.

Vaikutukset lapsiin on esitetty niukasti, yhdessä kappaleessa. Esityksessä todetaan, että maksumuutokset ovat harvinaisia alle 18-vuotiailla. Alle 18-vuotiailta voidaan periä leikkaus- ja toimenpidemaksu, jonka seurauksena maksut kasvaisivat noin kahdella prosentilla lapsista. Erityisen ongelmallista on, mikäli tämä kaksi prosenttia kohdistuu pienituloisiin perheisiin, joilla jo nykyisellään voi olla vaikeuksia selvitä menoista. Pahimmillaan tämä johtaa tarpeellisista terveydenhuollon palveluista tinkimiseen. Pelastakaa Lasten Lapsen ääni -

selvityksessä esimerkiksi on kuvattu vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien perheiden joutuvan punnitsemaan ruoan, lääkkeiden ja muiden tarpeellisten menojen välillä koska rahat eivät riitä kaikkeen.

Kuten esityksessä todetaan, etenkin pienet lapset eivät voi itse vaikuttaa palveluihin hakeutumiseen tai niiden vastaanottamiseen. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että alaikäisten terveydenhuollon palvelut pysyisivät maksuttomina, jotta niistä ei lähdetä perheissä tinkimään. Huomautamme myös, että pienten lasten lisäksi monen isomman lapsen kohdalla vanhempi tai muu lapsesta huolehtiva aikuinen vastaa palveluihin hakeutumisesta.

Lasten kohdalla pidämme merkittävänä puutteena, että esityksessä ei huomioida YK:n lapsen oikeuksien sopimusta ja tarvetta arvioida päätöksiä lapsen edun näkökulmasta. Lapsen oikeuksien sopimus, artikla 24. velvoittaa valtioita tunnustamaan lapsen oikeuden nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan sopimusvaltioiden on pyrittävä varmistamaan, ettei yksikään lapsi joudu luopumaan oikeudestaan tällaisiin terveyspalveluihin. Nyt esitetyt asiakasmaksujen korotukset eivät edistä näitä lapsen oikeuksien sopimuksen sisältöjä.

Vaikka esityksen suorat vaikutukset kohdistuvat kahteen prosenttiin lapsista on tämän lisäksi huomioitava lapsiin kohdistuvat vaikutukset heidän vanhempiansa kautta. Tutkimusnäyttö osoittaa erikoissairaanhoidon ja toimeentulotuen välisen yhteyden, sillä toimeentulotuella siirtyneillä lapsiperheillä taustalla on monesti vanhempien erikoissairaanhoidon diagnoosi (Hiilamo ym. 2023).

Haluamme muistuttaa, että asiakasmaksujen muutosten vaikutuksia tulisi tarkastella myös huomioimalla aiemmat asiakasmaksukorotukset ja muut sosiaaliturvan leikkaukset. Esimerkiksi Soste ry on arvioinut jo 2024, että 440 000 sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua päätyi ulosottoon. Näistä suuren osan muodostivat terveyskeskusmaksut ja sairaala- ja muut laitoshoitomaksut. Näitä lukuja olisi tärkeää tarkastella suhteessa nyt kaavailtuihin muutoksiin. Olisi myös hyvä selvittää, lisäävätkö asiakasmaksujen korotukset toimeentulotuen tarvetta.

Muutokset asiakasmaksuihin tulee arvioida lapsen oikeuksien sopimuksen sisällöt huomioiden. Lisäksi on huomioitava kansallisen Lapsistrategian ja siihen sisältyvän EU-tasoisien Lapsitakuun sitoumus lapsen edun ensisijaisuudesta kaikessa päätöksenteossa ja eriarvoisuuden vähentämisessä.

Lisätietoja:

Aino Sarkia
Kehittämispäällikkö
Aino.sarkia@pelastakaalapset.fi
+358 50 575 0289

Pelastakaa Lapset

Lähteet:

Hiilamo A, Keski-Säntti M, Räsänen S, ym. 2023. Contribution of parental health to the subsequent social assistance entry of the family with children: a nationwide register-linked birth cohort study in Finland. *J Epidemiol Community Health* 2023;77:224-229.

Pelastakaa Lapset ry 2025. Lapsen ääni 2025.

Soste ry 2024. <https://www.soste.fi/uutiset/soste-selvitti-ulosottoon-viime-vuonna-lahes-440-000-sosiaali-ja-terveyspalvelujen-seka-varhaiskasvatuksen-asiakasmaksua/>